

Συνταξιοδοτικά

*Εισήγηση τῆς κ. Ἀγγελικῆς Μηνιάτη, δικηγόρου,
Ἀντιπροέδρου Σ.Δ.Γ.*

Ἡ Συνταξιοδότηση εἶναι θεσμός πού ἀποβλέπει στήν προστασία τοῦ ἀτόμου, σέ μιὰ περίοδο τῆς ζωῆς του, πού δέν εἶναι πλέον ἰκανός νά ἀποδόσει, ἢ ἔνεκα προχωρημένης ἡλικίας, ἢ ἔνεκα συμβάντος πού τόν κατέστησε ἀνίκανο σωματικά ἢ πνευματικά.

Ἔτσι ἡ σύνταξη διακρίνεται σέ σύνταξη γήρατος καί σέ σύνταξη ἀναπηρίας, γιά τὸ ἄτομο πού παύει νά ἐργάζεται: Ἡ ἀτομικὴ λεγόμενη σύνταξη ἢ ἄμεση καί, σέ σύνταξη θανάτου, πού παίρνουν οἱ κληρονόμοι τοῦ ἐργαζόμενου ἢ τοῦ συνταξιούχου: ἡ κληρονομικὴ λεγόμενη σύνταξη ἢ ἔμμεση.

Πρέπει νά προσθέσουμε ὅτι στήν Ἑλλάδα ὁ ἀριθμὸς τῶν συνταξιοδοτούμενων προσώπων, ἀπὸ πολλὰ καί ποικίλες πηγές, εἶναι πολὺ μέγανος.

Οἱ μεγαλύτεροι φορεῖς στὴ Χώρα μας πού δίνουν συντάξεις εἶναι: τὸ Δημόσιο γιά τοὺς Πολιτικούς καί Στρατιωτικούς Ὑπαλλήλους, τὸ Ι.Κ.Α., πού συνταξιοδοτεῖ ἓνα μέγανο ἀριθμὸ ἐργαζόμενων σέ ἰδιωτικὰς

Ἐπιχειρήσεις, Ἐργοστάσια, Γραφεῖα κλπ., καί ὁ Ο.Γ.Α. (Ὄργανισμὸς Γεωργικῶν Ἀσφαλίσεων) πού περιλαμβάνει τοὺς Ἀγρότες τῆς χώρας μας.

Μικρότεροι φορεῖς εἶναι οἱ μεγάλοι Ὄργανισμοί, ὅπως οἱ διάφορες Τράπεζες, οἱ μεγάλες Ἐπιχειρήσεις (ΟΤΕ, ΔΕΗ), τὰ διάφορα ἐπιστημονικά καί ἐπαγγελματικά Ταμεῖα, ὅπως τὸ Ταμεῖο Νομικῶν, γιά τοὺς Δικηγόρους, Δικαστικούς Ὑπαλλήλους κλπ., τὸ Ταμεῖο Συντάξεων Ἰατρῶν ΤΣΑΥ γιά τοὺς γιатρούς, τοὺς ὀδοντίατρος, φαρμακοποιούς κλπ., τὸ Ταμεῖο Ἐμπόρων γιά τοὺς πάσης φύσεως ἐμπορεύμενους, τὸ Τ.Ε.Β.Ε., γιά τοὺς Βιοτέχνες, τὸ Ν.Α.Τ. (Ναυτικὸ Ἀπομαχικὸ Ταμεῖο) γιά τοὺς ναυτικούς, καί πλῆθος ἄλλων μικρότερων Ταμείων.

Ὁ σκοπὸς τοῦ Σεμιναρίου μας εἶναι, σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιταγὴ τοῦ Συντάγματος «περὶ ἰσότητος τῶν δύο

φύλων», να επισημάνουμε τις ανισότητες που υπάρχουν στις διάφορες διατάξεις. Γιατί, όπως είναι γνωστό, το έτος 1982 είναι το χρονικό όριο που έθεσε το Σύνταγμα για την τροποποίηση των διατάξεων που καθιερώνουν ανισότητα.

Διακρίσεις και ανισότητες

Στά διάφορα καταστατικά των Ταμείων που αναφέραμε σε όσα μπορέσαμε να μελετήσουμε, στο Κεφάλαιο «Παροχής Συντάξεως» γενικά, διακρίναμε τις ακόλουθες διακρίσεις και ανισότητες:

I. Κατά κανόνα υπάρχει διάκριση για τις γυναίκες υπαλλήλους στο όριο ηλικίας για συνταξιοδότηση και στα έτη υπηρεσίας αποχωρήσεως.

Οι γυναίκες αποχωρούν συνήθως υποχρεωτικά μετά τη συμπλήρωση της ηλικίας των 45 ή των 50 ετών και με έτη υπηρεσίας 20 ή 25, ενώ οι άνδρες μετά τη συμπλήρωση των 65 ετών και με χρόνια υπηρεσίας συνήθως 35. Επί πλέον, οτά περισσότερα καταστατικά των ασφαλιστικών Οργανισμών οι έγγαμες γυναίκες υπάλληλοι, οί χήρες ή οί διαζευγμένες με παιδιά, αποχωρούν ο ί κ ε ι ο θ ε λ ω ς μετά την συμπλήρωση 15 ε τ ί α ς ή 20 ε τ ί α ς, με μειωμένη σύνταξη.

Αυτή ή δυνατότητα δέν υπάρχει για τους άνδρες υπαλλήλους έγγαμους με παιδιά.

II. Άλλη διάκριση υπάρχει ως προς τη σύνταξη του ζώντος άνδρα συζύγου και τά οικογενειακά επιδόματα. Η γυναίκα παίρνει κατά κανόνα τη σύνταξη του συζύγου της μετά τό θάνατό του, ή αν έχει και αυτή από τό ίδιο ταμείο άτομική σύνταξη, έχει δικαίωμα επιλογής της μεγαλύτερης σύνταξης. "Αν ή γυναίκα συνταξιοδοτείται από άλλο Ταμείο, τότε παίρνει και τις δύο συντάξεις. Α ν τ ι θ έ τ ω ς, αν ζει ό σύζυγος και πεθάνει ή εργαζόμενη σύζυγος, δέν δικαιούται νά πάρει τη σύνταξη της γυναίκας του, εκτός από ελάχιστα μόνον Ταμεία όπως ή Δ Ε Η και ό Ο Τ Ε και μόνον αν είναι άπορος και άνικανος για εργασία.

Οί γυναίκες υπάλληλοι δέν παίρνουν τά οικογενειακά επιδόματα που δικαιούνται οί άνδρες υπάλληλοι ή τά παίρνουν μόνο αν ό σύζυγος είναι άπορος και άνικανος για εργασία.

Οί γυναίκες Δημόσιοι Υπάλληλοι τό έπαιρναν μόνο αν ό σύζυγος είχε εισόδημα κάτω των 3.000 δρχ. τό μήνα. Σύμφωνα με τό έναίο μισθολόγιο του 1978, οί γυναίκες δημόσιοι υπάλληλοι εξισώνονται με τους άνδρες δημοσίους υπαλλήλους, και θά παίρνουν τό οικογενειακό επίδομα, άσχετα από την περιουσιακή κατάσταση του συζύγου.

III. Τό τυχόν «έφ' άπαξ» που δίνουν τά διάφορα ασφαλιστικά Ταμεία σε περίπτωση θανάτου του υπαλλήλου συζύγου, τό παίρνει ή σύζυγος, αντίθετα σε περίπτωση θανάτου της συζύγου, δέν τό παίρνει ό επιζών άνδρας σύζυγος.

IV. Οί άνδρες υπάλληλοι δικαιούνται νά παίρνουν από τό Ταμείο στο όποιο είναι ασφαλισμένοι τά έξοδα της κηδείας των μελών της οικογενείας τους, οί ασφαλισμένες γυναίκες υπάλληλοι, στο ίδιο Ταμείο, δέν δικαιούνται.

V. Τά παιδιά δικαιούνται σύνταξης, γενικά, μόνο από τον πατέρα. Από την μητέρα υπάλληλο δικαιούνται μόνον τά φυσικά παιδιά, δηλ. τά εξώγαμα, τά νόμιμα δικαιούνται μόνον από την ΔΕΗ (Δημοσία Έπιχείρησις Ήλεκτρισμού).

Ός προς τη σύνταξη των παιδιών υπάρχει διάκριση μεταξύ άγοριών και κοριτσιών. Τά άγόρια παίρνουν σύνταξη μέχρις ότου ενηλικιωθούν, δηλ. τό 21 έτος ή ως τό 24-25 έτος, αν εξακολουθούν σπουδές. Αντίθετα, τά κορίτσια παίρνουν σύνταξη «μέχρις αποκαταστάσεως», όπως είναι ή σχετική διάταξη, δηλ. μέχρι του γάμου. "Αν δέν παντρευτούν, την παίρνουν μέχρι θανάτου, ακόμη και αν είναι εργαζόμενα και ή εργασία τους έχει διάφορο ασφαλιστικό Ταμείο. Έ ξ α ί ρ ε σ η αποτελεί τό Ι Κ Α, τό όποιο χορηγεί σύνταξη σε άγόρια και κορίτσια, μόνο μέχρι της ηλικίας των 18 ετών.

Σε πολλά Ταμεία, όπως των Πολιτικών και Στρατιωτικών Συνταξιούχων, δικαιούνται της σύνταξης του πατέρα και οί διαζευγμένες θυγατέρες.

VI. Οί γονείς και οί άδελφοί της ασφαλισμένης υπαλλήλου, πλην της Δ Ε Η., δέν παίρνουν σύνταξη όταν αυτή πεθάνει, ενώ παίρνουν από τον άνδρα ασφαλισμένο υπάλληλο.

Τό Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ) έχει διάφορο συνταξιοδοτικό σύστημα. Χορηγεί σύνταξη με βάση τά πραγματοποιηθέντα ήμερομίσθια και με τό όριο ηλικίας, και όχι με βάση τις αποδοχές του τελευταίου μηνός εργασίας, όπως τά άλλα ταμεία. Έτσι χορηγεί πλήρη σύνταξη με αριθμό ήμερομισθίων τουλάχιστον 4.050 και ηλικία 65 ετών για τους άνδρες και 60 ετών για τις γυναίκες. Έδώ υπάρχει διαφορά 5 ετών λιγότερα για τις γυναίκες.

Έπειτα υπάρχουν διάφορες άλλες κατηγορίες για την παροχή σύνταξης μειωμένης, αλλά ή διαφορά ηλικίας είναι πάντοτε σταθερή 5 χρόνια λιγότερα για τη γυναίκα και με τον ίδιο αριθμό ήμερομισθίων με τον άνδρα εργαζόμενο.

Έπίσης και στον Οργανισμό του ΙΚΑ ή «μητέρα ανήλικων τέκνων», όπως τό αναγράφει, μπορεί νά πάρει σύνταξη στην ηλικία των 50 ετών και τουλάχιστον με 5.500 ήμερομίσθια, διατηρείται και έδώ ή διάκριση για την εργαζόμενη μητέρα ανήλικων παιδιών. Στη διάταξη αυτή περιλαμβάνονται και οί άγαμες μητέρες με ανήλικα εξώγαμα παιδιά. Και κατά τον κανονισμό του ΙΚΑ δικαιούνται σύνταξης:

1) ή σύζυγος μετά τό θάνατο του συζύγου, όχι όμως και ό σύζυγος μετά τό θάνατο της γυναίκας του,

ἐκτὸς ἂν ὁ σύζυγος εἶναι ἄπορος καὶ ἀνάπηρος καὶ τὸν συντηροῦσε ἢ γυναικα του.

2) Τὰ ἀνήλικα παιδιά μέχρις ἡλικίας 18 ἐτῶν, χωρὶς διάκριση φύλου, παίρνουν τὴ σύνταξη τοῦ πατέρα, ὄχι τῆς ἐργαζόμενης μητέρας. Καὶ ἐδῶ ὑπάρχει ἡ δ ι ἄ κ ρ ι σ η.

3) Οἱ γονεῖς τοῦ ἀποθανόντος ἄνδρα ἢ γυναίκα, ἐφ' ὅσον τοὺς συντηροῦσε ὁ ἀποθάνων παίρνουν τὴ σύνταξη. Ἐδῶ δ ἔ ν ὑ π ἄ ρ χ ε ι δ ι ἄ κ ρ ι σ η φύλου.

Ὁργανισμὸς Γεωργικῆς Ἀσφαλίσεως

Θὰ ἤθελα νὰ μιλήσω ἰδιαίτερα γιὰ τὸ ἀσφαλιστικὸ σύστημα τοῦ Ὁργανισμοῦ Ο.Γ.Α., πρῶτον γιατί ἔχει ἰδιαίτερη ἰδιομορφία καὶ δεῦτερο γιατί καλύπτει τὴ μεγάλη καὶ συμπαθητικὴ κατηγορία τῶν ἀγροτῶν μας.

Σύμφωνα μὲ τις πληροφορίες πού μπόρεσα νὰ πάρω ἀπὸ τὸν Ὁργανισμὸ Γεωργικῆς Ἀσφαλίσεως, ἡ πρώτη ἰδιομορφία αὐτοῦ τοῦ συνταξιοδοτικοῦ φορέα, εἶναι ὅτι οἱ συντάξεις πού δίνει θεωροῦνται ὡς συντάξεις ο ἰ κ ο γ ε ν ε ι α κ ἔ ς, δηλ. δὲν εἶναι ἀτομικὴ σύνταξη τοῦ ἀγρότη ἢ τῆς ἀγρότισσας, ἀλλὰ τῆς ἀγροτικῆς οἰκογένειας. Μιὰ ἄλλη ἰδιομορφία εἶναι ὅτι γι' αὐτὴν τὴ σύνταξη δὲν ὑ π ἄ ρ χ ε ι κ ρ ἄ τ η σ η ἀπὸ τις ἀποδοχῆς τοῦ ἐργαζόμενου, ἐν προκειμένῳ τοῦ ἀγρότη, ὅπως γιὰ ὄλες τις κατηγορίες τῶν ἐργαζόμενων.

Ἡ σύνταξη χορηγεῖται στὴν ἡλικία τῶν 65 ἐτῶν, καὶ γιὰ τὰ δύο φύλα. Ὅποιος ἀπὸ τοὺς δύο συζύγους φθάσει πρῶτος στὴν ἡλικία τῶν 65 ἐτῶν, θὰ πάρει τὴ σύνταξη. Ἄν τὴν πάρει πρώτη ἢ σύζυγος θὰ τῆς χορηγεῖται μέχρις ὅτου ὁ σύζυγός της φθάσει κι αὐτὸς στὴν ἡλικία τῶν 65 ἐτῶν, ὅποτε τότε παύει ἢ δικὴ της σύνταξη καὶ ἀρχίζει ἢ σύνταξη τοῦ συζύγου της. Αὐτὴ παίρνει ἕνα μικρὸ ἐπίδομα. Καὶ ἐδῶ ὑπάρχει διάκριση μεταξὺ ἄ ν δ ρ α καὶ γ υ ν α ἰ κ α ς. Ἡ γυναίκα ἔχει δικὴ της σύνταξη μόνον ἀ ν α π η ρ ι κ ῆ. Οἱ ἄγαμες, οἱ χῆρες, οἱ διαζευγμένες καὶ αὐτὲς πού εἶναι σὲ διάσταση μὲ τὸ σύζυγό τους καὶ ζοῦν χωριστά, παίρνουν σύνταξη ὅταν εἶναι ἡλικίας 65 ἐτῶν καὶ ἄνω. Ἡ σύνταξη τοῦ ΟΓΑ δ ἔ ν ε ἶ ν α ι κ λ η ρ ο ν ο μ ι κ ῆ. Τὰ ἀνήλικα παιδιά ὀρφανὰ ἀπὸ πατέρα, δὲν παίρνουν τὴ σύνταξη τοῦ πατέρα μετὰ τὸ θάνατο του, οὔτε τῆς χήρας μητέρας μετὰ τὸ θάνατό της.

Κατὰ πληροφορίες πού ἔλαβα, μελετᾶται αὐτὸ τὸ θέμα, καὶ πιθανὸ νὰ νομοθετηθεῖ ἡ παροχὴ σύνταξης στὰ ἀνήλικα παιδιά ὀρφανὰ ἀπὸ πατέρα.

Ποιὲς διαλρίσεις πρέπει νὰ σταματήσουν

Ἐπάρχουν στὸ Συνταξιοδοτικὸ θέμα πολλὲς ἀνισότητες καὶ πολλὲς διακρίσεις πού πρέπει νὰ ἐξαλειφθοῦν:

1) Νὰ μὴν ὑπάρχει διάκριση ὡς πρὸς τὴν ἡλικία ὑποχρεωτικῆς ἐξόδου ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία τῆς γυναίκας Ἐπαλλήλου, ὅπως συμβαίνει σὲ ὀρισμένες Τράπεζες. Νὰ ὑπάρχει τὸ ἴδιο ὄριο ἡλικίας γιὰ ἄνδρες καὶ γυναῖκες.

2) Νὰ μὴν ὑπάρχει διάκριση ὡς πρὸς τὰ ἔτη Ἐπηρεσίας. Ἐάν γιὰ εἰδικούς λόγους ὑπάρχει ἡ εὐχέρεια νὰ ἀποχωρήσει ὁ Ἐπάλληλος ἐνωρίτερα ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία

οἰκειοθελῶς καὶ μὲ μειωμένη σύνταξη, π.χ. πρὶν συμπληρωθεῖ 35ετία, αὐτὸ νὰ ἰσχύει ἀδιακρίτως γιὰ ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ἰδιαίτερα ἐπισημαίνομε ὅτι αὐτὴ ἡ εὐχέρεια ὑπάρχει σήμερα μόνον γιὰ τὴ γυναίκα ὑπάλληλο, ἔγγαμη μὲ ἀνήλικα παιδιά. Τὸ σχέδιο νόμου γιὰ τὴν τροποποίηση τοῦ Οἰκογενειακοῦ ὠικαίου, ἀναγράφει στὸ ἄρθρο 53: «Ἡ μέριμνα διὰ τὸ ἀχειράφετον ἀνήλικον τέκνον εἶναι καθήκον καὶ δικαίωμα τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός, ἀσκούμενον ὑπ' αὐτῶν ἀπὸ κοινοῦ (γονικὴ μέριμνα)».

Κατόπιν τούτου ἡ φροντίδα γιὰ τὸ ἀνήλικον παιδί, δὲν εἶναι πλέον ἀποκλειστικὸ καθήκον μόνον τῆς μητέρας, ἀλλὰ καὶ τοῦ πατέρα ἀπὸ κοινοῦ. Συνεπῶς, δὲν θὰ εἶναι πιά τόσο ἐπιτακτικὴ ἢ ἀνάγκη νὰ ἀφήσει ἢ ἐργαζόμενη μητέρα τὸ ἐπάγγελμά της, γιὰ τὴν ἐπιμέλεια τῶν παιδιῶν, ἀφοῦ ὁ νόμος ὀρίζει ὅτι πρέπει νὰ γίνεται ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸν πατέρα.

3) Ἡ σύνταξη τοῦ ἀποθανόντος συζύγου — ἄνδρα ἢ γυναίκα — νὰ μεταβιβάζεται στὸν ἐπιζῶντα σύζυγο, χωρὶς διάκριση φύλου ἢ οἰκονομικῆς κατάστασης τοῦ ἐπιζῶντος συζύγου. (Δηλαδή τόσο ὁ ἄνδρας ὅσο καὶ ἡ γυναίκα νὰ δικαιῶνται νὰ πάρουν τὴ σύνταξη τοῦ ἀποθανόντος συζύγου).

4) Τὰ ἀνήλικα παιδιά νὰ δικαιῶνται νὰ πάρουν τὴ σύνταξη καὶ τῶν δύο γονέων — τοῦ πατέρα καὶ τῆς μητέρας — καὶ ἄσχετα ἂν ζεῖ ὁ πατέρας καὶ ἂν ἐργάζεται. Ἡ σύνταξη γιὰ τὰ παιδιά νὰ δίνεται μέχρις ὅτου ἐνηλικιωθοῦν ἢ μέχρι τοῦ 23 - 25ου ἔτους, ἐάν συνεχίζουν τις σπουδές τους, χωρὶς διάκριση φύλου.

Τὰ ἀνάπηρα καὶ ἀνίκανα γιὰ ἐργασία παιδιά, νὰ συνταξιοδοτοῦνται καθ' ὄλο τὸ βίον τους, χωρὶς διάκριση φύλου.

5) Οἱ γονεῖς καὶ οἱ ἀνίκανοι ἀδελφοί, ἐφ' ὅσον συντηροῦνταν, ὅταν ζοῦσε ὁ ἀποθάνων — ἄνδρας ἢ γυναίκα χωρὶς διάκριση — ἀπὸ αὐτόν, νὰ παίρνουν πλήρη σύνταξη, ἐάν δὲν ὑπάρχουν παιδιά καὶ σύζυγος τοῦ ἀποθανόντος, ἄνδρα ἢ γυναίκα, ἢ ἕνα μέρος ἀπὸ τὴν σύνταξη, ἐάν ὑπάρχουν παιδιά καὶ σύζυγος.

Τελειώνοντας, θὰ ἤθελα νὰ ἐκφράσω τὴν εὐχή, κάποτε στὸ μέλλον τὸ συνταξιοδοτικὸ μας σύστημα νὰ εἶναι λογικὸ, ἴδιο γιὰ ὄλους τοὺς πολίτες — ἄνδρες καὶ γυναῖκες — καὶ δίκαιο. Νὰ καταργηθοῦν κάποτε οἱ εὐεργετικὲς, χαριστικὲς ἢ προσωπικὲς λεγόμενες συντάξεις καὶ ἐκεῖνες πού ἄδικο χορηγοῦνται.

Θὰ ἤθελα ἰδιαίτερα νὰ εὐχαριστήσω τὴ δικηγόρο κ. Ἀργυρῶ Κουρεμένη, μέλος τῆς Νομικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σ.Δ.Γ., γιὰ τὴ συμβολὴ της στὴ συλλογὴ πληροφοριῶν ἀπὸ μερικὰ ἀσφαλιστικὰ Ταμεῖα.

Ἐπίσης τὴ δικηγόρο κ. Ἀλεξάνδρα Καλογερά, γιὰ τις πληροφορίες ἀπὸ τὸ Ταμεῖο Νομικῶν, καθὼς καὶ τὸν Προϊστάμενο τοῦ Τμήματος Συντάξεων τοῦ Ὁργανισμοῦ Γεωργικῶν Ἀσφαλίσεων κ. Σταύρου, πού τόσο πρόθυμα μοῦ ἔδωσε σχετικὲς πληροφορίες γιὰ τὸ συνταξιοδοτικὸ σύστημα τοῦ Ο.Γ.Α.

